

CUVÂNT ÎNAINTE

Economia, ca disciplină de studiu în liceu și facultate, are un caracter teoretic-aplicativ și un anumit grad de dificultate în înțelegerea fenomenelor și procesele economice, a conexiunilor dintre ele și de aplicare a lor în viața reală.

Economia, ca știință, are ca obiect de studiu activitatea economică, componentă esențială a acțiunii umane. Ca știință social-economică, ea presupune interpretarea unor date și elemente ce țin de producția de bunuri, de desfacerea lor, de consumul de bunuri și servicii, de modul în care se împart acestea în raport de cerințele date. Această interpretare a datelor se bazează pe rezolvarea unor probleme economice, iar în baza rezultatelor obținute putem înțelege cum funcționează principiile care stau la baza dezvoltării umane, deci elementele care caracterizează o societate din perspectiva unor raportări la factorii economici.

La nivelul elevilor de liceu, studiul economiei valorifică formarea și consolidarea competențelor, deprinderilor și aptitudinilor practice necesare pentru a face față exigențelor legate de pregătirea la clasă sau la examenele viitoare.

Pentru studenții din anul I, consider acest volum este un real suport pentru recapitularea și consolidarea noțiunilor de bază. Problemele propuse, formulele și sinteza informațiilor care apar în volumul de față, sunt tot atâtea elemente necesare pentru pregătirea primelor examene la economie.

Volumul este structurat în două mari capitole: primul capitol pune accentul pe prezentarea esențializată a conținutului teoretic, iar al doilea propune probleme de economie și metode rapide și eficiente de rezolvare a acestora care permit o autoevaluare corectă a pregătirii și corectarea, după caz, a eventualelor greșeli.

Lucrarea de față se adresează deopotrivă și colegilor mei profesori, cu o experiență mai mică în predarea acestei discipline sau celor care nu sunt absolvenți ai unui institut de învățământ superior economic. Și pentru aceștia, cred, că volumul este un instrument de lucru util pentru predare, dar mai ales pentru evaluarea elevilor, fie că vorbim de evaluarea secvențială, fie că vorbim despre evaluare sumativă sau examinarea de tip olimpiadă.

Capitolul 1

Introducere în economie

I. NEVOILE (TREBUIŢELE) UMANE (N.U)

1. DEFINIŢIE

Nevoile umane reflectă ansamblul dorințelor, așteptărilor, cerințelor oamenilor, a căror satisfacere, prin consum de bunuri și servicii, determină existența și dezvoltarea lor și a societății în ansamblul său.

2. TRĂSĂTURILE PRINCIPALE ALE NEVOILOR UMANE

a. **dinamice și nelimitate numeric** (cresc și se diversifică în pas cu dezvoltarea individului și a societății);

b. **limitate în capacitate, ca volum** (satisfacerea lor presupune un consum limitat de bunuri economice);

c. **condiționate subiectiv, în principal** (satisfacerea lor depinde de nivelul dezvoltării individului);

d. **condiționate obiectiv** (satisfacerea lor depinde de nivelul dezvoltării societății);

e. **regenerabile** (se sting momentan prin consum de bunuri, dar reapar ulterior);

f. **complementare** (se influențează sau condiționează în satisfacere);

g. **concurrente și substituibile** (cu veniturile limitate nu pot fi satisfăcute toate nevoile, deci se pot substitui între ele sau se extind unele în defavoarea altora);

h. **provin din interiorul și din exteriorul ființei umane;**

i. **se manifestă inițial ca un dezechilibru fiziologic sau psihologic, ca o stare neplăcută, dezagreabilă.**

3. CLASIFICAREA NEVOILOR UMANE

Criteria de clasificare	Tipuri de nevoi umane:
a. nivelul la care se manifestă:	- nevoi individuale; personale (de hidratare; de odihnă; de a citi etc.); - nevoi de grup, la nivelul unor colectivități (de transport și iluminat urban etc.); - nevoi sociale; generale la nivelul întregii societăți (de securitate planetară; de un mediu nepoluat etc.).

b. gradul de complexitate	- elementare; de bază; primare (de a respira; de a avea locuință etc.); - superioare; complexe; elevate (de informare; de activitate creatoare etc.).
c. dimensiunile principale ale ființei umane	- biologice; fiziologice (de hrană; de igienă; de mișcare etc.); - raționale; spiritual-psihologice (de înțelegere și cunoaștere, de iubire și apreciere; de viață spirituală superioară); - sociale (de comunicare; de a avea prieteni; de realizare profesională).
d. importanța și gradul lor de necesitate	- primare; vitale (de temperatură fiziologică a corpului; de îmbrăcăminte); - secundare; elevate; de vârf (de viață culturală și spirituală; de un anumit confort); - terțiare; de prisos (de a fi în pas cu moda; de a consuma alcool, tutun).

II. BUNURILE (UTILITĂȚILE). BUNURILE ECONOMICE (B.E).

1. DEFINIȚIE

Bunurile (utilitățile) reprezintă orice element al realității capabil să satisfacă nevoi umane.

2. CLASIFICAREA BUNURILOR ÎN RAPORT DE PROVENIENȚA ȘI ACCESUL OAMENILOR LA ELE ȘI CARACTERISTICILE LOR.

Tipuri de bunuri (utilități)	Caracteristici
a. bunuri libere (aerul, căldura și lumina solară etc.)	- sunt daruri ale naturii; - sunt virtual (relativ) nelimitate numeric; - accesul la ele este gratuit; - consumul lor este condiționat în raport de loc și timp.
b. bunuri economice	- provin din activitatea economică (necesită efort, consum de resurse pentru producerea lor); - sunt limitate (provin din resurse economice limitate); - sunt insuficiente (limitate) în raport cu nevoile; - accesul la ele poate fi <i>direct</i> , prin autoconsum → sunt <u>gratuite</u> și <i>indirect</i> , marea majoritate astăzi, prin intermediul pieței → sunt <i>mărfuri</i> .

3. CLASIFICAREA BUNURILOR ECONOMICE

Criteria de clasificare	Tipuri de bunuri economice
a. forma sub care se prezintă	- bunuri materiale , tangibile; palpabile; - bunuri nemateriale, servicii, informații ; netangibile, nepalpabile.
b. destinația principală	- bunuri pentru producție ; prodfactori; bunuri intermediare (făina, drojdia etc. pentru producerea pâinii); - bunuri pentru consum ; satisfactori; bunuri finale (ochelarii, pixul etc.).
c. modul în care circulă între agenții economici	- bunuri marfare (supuse vânzării - cumpărării); - bunuri nemarfare (provin din producție proprie sau de la stat).
d. relațiile dintre bunuri în procesul utilizării lor	- bunuri substituibile , satisfac alternativ aceeași nevoie (cafeaua și nessler); - bunuri complementare sau „ bunuri-pereche ”, satisfac împreună aceeași nevoie (calculatorul și curentul electric); - bunuri independente (umbrela și pasta de dinți).

III. RESURSELE ECONOMICE (R.E).

1. DEFINIȚIE:

Resursele economice reprezintă elementele umane, naturale și create de oameni ce pot fi utilizate sau sunt efectiv utilizate (devenind astfel factori de producție) pentru realizarea bunurilor și serviciilor necesare satisfacerii nevoilor umane.

2. CARACTERISTICILE PRINCIPALE ALE RESURSELOR ECONOMICE

- resursa umană** este cea mai importantă resursă economică;
- resursele naturale** reprezintă sursa primară de satisfacere a nevoilor umane;
- sunt input-uri (intrări) ale activității economice**;
- sunt dinamice numeric, dar cresc mai încet decât nevoile umane** ⇨ tensiunea: nevoi umane – resurse economice ⇨ necesitatea utilizării eficiente a resurselor economice = problema fundamentală a economiei, definită prin răspunsurile la întrebările ce, cât, cum și pentru cine să se producă?
  - sunt limitate (insuficiente) în raport cu: nevoile umane, cu potențialul planetei pământ, cu dezvoltarea științei și tehnicii.**

Concluzie: Creșterea gradului de satisfacere a nevoilor nelimitate numeric cu resurse limitate se realizează respectând **principiul raționalității economice** (maximizarea efectelor utile și minimizarea eforturilor), opus **risipei** (să se producă ce nu se cere, mai mult decât se cere, de o calitate inferioară, cu costuri mai mari și prin poluarea mediului).

3. CLASIFICAREA RESURSELOR ECONOMICE ÎN FUNCȚIE DE PROVENIENȚA LOR

Tipuri de resurse economice	Exemple de resurse economice
a. resurse primare/originare	- resursele umane/potențialul demografic (<i>populația activă a societății</i>); - resursele naturale (<i>pământul, aerul, pădurile, rețeaua hidrografică, bogățiile solului și subsolului etc.</i>)
b. resurse derivate (provenite din cele primare)	stocuri de: materii prime, învățământ, cercetarea; inovația; abilitatea întreprinzătorului; echipamentele și tehnologiile de producție etc.

4. CLASIFICAREA RESURSELOR NATURALE

Criterii de clasificare	Tipuri de resurse naturale
a. durata folosirii lor	- resurse regenerabile (<i>pământ, aer, apă</i>); - resurse neregenerabile (<i>zăcămintele de combustibil fosil; minereurile</i>).
b. posibilitatea recuperării lor	- resurse recuperabile (<i>o gamă largă de materii prime</i>); - resurse parțial recuperabile (<i>resursele biologice</i>); - resurse nerecuperabile (<i>resursele de energie</i>).

Atenție!: **Resursele nu trebuie confundate cu bunurile. Primele sunt „intrări” ale procesului de producție, iar bunurile economice sunt rezultatul folosirii resurselor economice.**

IV. COSTUL DE OPORTUNITATE (cost oportun, cost relativ, costul real al alegerii, costul sacrificiului, cost alternativ, costul șanselor sacrificate etc.)

1. DEFINIȚIE:

Costul de oportunitate (C.op) reflectă valoarea celei mai bune alternative (variante) la care se renunță, în producție sau în consum, în favoarea alternativei alese.

→ **C.op. reprezintă ceea ce se pierde în urma alegerii făcute.**

2. TRĂSĂTURILE PRINCIPALE ALE COSTULUI DE OPORTUNITATE

- a. **are valori minime la alegerile optime** (utilizarea rațională a R.E);
- b. **crește în condițiile risipei;**
- c. **ar putea fi zero dacă R.E ar fi nelimitate numeric;**
- d. **se numește și cost relativ pentru că măsoară „câștigul” prin „pierderea” celei mai bune alternative sacrificate;**
- e. **are tendință generală de creștere exprimată de legea creșterii costurilor relative** (pe măsură ce se renunță la producerea unei cantități tot mai mari dintr-un bun economic în favoarea altuia, costul de oportunitate are tendința de creștere).

3. MODALITĂȚI DE EXPRIMARE ȘI DE CALCUL ALE COSTULUI DE OPORTUNITATE

a. **La un moment dat, C.op.** reflectă cantitatea dintr-un bun sau resursă la care se renunță ($-x$) în schimbul unei unități suplimentare dintr-un alt bun sau resursă economică (y). În această situație, existând doar o alternativă de alegere, fie a bunului x , fie a bunului y . C.op. se exprimă în:

1. unități naturale (fizice): **C.op.** = $-x / y$
2. unități valorice (monetare): **C.op.** = $(-x/y) \cdot P_x$, unde: P_x – prețul bunului la care se renunță (x) în favoarea altuia (y).

b. **Într-un interval de timp ($T_0 \rightarrow T_1$), C.op.** reflectă variația cantitativă dintr-un bun sau resursă la care se renunță ($-\Delta x$) în favoarea unei cantități suplimentare dintr-un alt bun sau resursă economică (Δy). În această situație existând mai multe alternative de alegere, fie din bunul x , fie din bunul y . C.op. se exprimă în:

1. unități fizice (naturale): **C.op** = $(-\Delta x / \Delta y)$
2. unități valorice (monetare): **C.op** = $(-\Delta x / \Delta y) \cdot P_x$

V. ROLUL STUDIERII ȘTIINȚEI ECONOMICE

* **Economia ca știință** studiază alegerile și acțiunile oamenilor care urmăresc satisfacerea cât mai bună a nevoilor și intereselor lor, utilizând resurse insuficiente.

* Economistul **J.K. Galbraith** apreciază că știința economică sau economia ca știință studiază (pe scurt):

- „- procesul prin care individul este servit,
- comportamentul uman ca o relație între țeluri și resursele rare care au întrebuițări alternative,
- modul în care ne decidem să folosim resursele productive rare, cu întrebuițări alternative, pentru realizarea unui scop.”

* **Obiectivele majore ale economiei ca știință sunt:**

- descrie și explică fenomenelor și proceselor economice, deciziile și comportamentul oamenilor în activitatea economică;
- prognozează (anticipează) stări și evoluții economice;
- oferă mijloace, căi, instrumente de utilizare rațională a resurselor economice etc.

* **Cunoștințele economice au următoarele caracteristici:**

- *caracter științific (se bazează pe un ansamblu de achiziții/descoperiri privind activitatea economică);*
- *caracter cognitiv (de cunoaștere a realității economice);*
- *caracter practic (servește pregătirii profesionale și adaptării cerințelor pieței muncii);*
- *caracter educativ (act de cultură economică);*
- *caracter istoric (studiază realitatea economică în dinamica ei, în condiții concret istorice) etc.*

CENTRALIZATOR DE FORMULE

Costul de oportunitate		
Unități de exprimare \ Alternative de alegere și perioadă	I. Când există doar o alternativă de alegere la un moment dat (t), fie a bunului x, fie a bunului y, cu venitul dat.	II. Când există mai multe alternative de alegere, fie a bunului x, fie a bunului y, într-o perioadă de timp ($t_0 \rightarrow t_1$) cu venitul dat.
a. fizice (naturale): Kg., litri, metri, bucăți etc.	C.op. = - X / Y	C.op. = (- ΔX/ΔY)
b. monetare (valorice): lei, £, €, \$ etc.	C.op. = (- X/Y) · Px	C.op. = (- ΔX/ΔY) · Px

Probleme

1. Prețul unui caiet (Px) este de 20 u.m., iar al unui pix (Py) este de 10 u.m. **Costul de oportunitate al achiziționării a 5 caiete** este:
a) 5 pixuri; b) 2 pixuri; c) 10 pixuri; d) 30 pixuri.
2. Un producător cu un venit de 500.000 u.m. poate obține 200 bucăți din bunul X și 50 bucăți din bunul Y. **Costul alegerii unei unități din bunul Y** este:
a) 4 buc. X; b) 0,25 buc. X; c) 2.500 buc. X; d) 1.000 buc. X.

3. O persoană, cu un venit de 24 u.m., poate cumpăra fie 4 kg de nuci la prețul de 6 u.m., fie 6 kg de mere la prețul de 4 u.m. **Costul relativ al cumpărării a 4 kg de nuci** este:
a) 4 u.m.; b) 6 u.m.; c) 8 u.m.; d) 2 u.m.
4. Într-o economie, presupunem că s-ar produce doar biciclete (x) și trotinete (y) pentru preșcolari. Producerea unei biciclete determină renunțarea la producerea a 4 trotinete, P_x este de 5 ori mai mare decât P_y . Dacă valoarea celei mai bune alternative sacrificate este de 8, atunci **prețul unei biciclete** va fi:
a) 2 u.m; b) 2,5 u.m.; c) 5 u.m.; d) 10 u.m.
5. O firmă cu un venit disponibil de 400 u.m. poate produce în luna ianuarie fie 5 televizoare (x), fie 8 aparate radio (y). În luna mai, prețul unui televizor crește cu o pătrime, iar al unui aparat radio scade cu 20%. **Costul relativ al producerii unui televizor, în luna mai**, este:
a) 0,8 y; b) 2,5 y; c) 1,5 y; d) 2 y.
6. O firmă produce două bunuri A și B. Pentru a produce 18 unități suplimentare din bunul A, costul real al alegerii este 3. **Cantitatea la care se renunță din bunul B** ($-Q_B$) este:
a) 48 unități; b) 6 unități; c) 8 unități; d) 54 unități.

7. Un producător obține într-un an două bunuri X și Y în variantele prezentate în tabel:

Bunuri \ Variante	I	II	III	IV	V
X (buc.)	1	2	3	4	5
Y (buc.)	80	75	60	30	10

Costul oportun al primelor 5 bucăți din bunul X este:

- a) 10 buc. Y; b) 70 buc. Y; c) 30 buc. Y; d) 20 buc. Y.

8. Achiziționarea a două bunuri A și B cu un venit limitat se poate realiza conform variantelor din tabelul de mai jos:

Bunuri \ Variante	I	II	III	IV
A (buc.)	180	130	80	30
B (buc.)	1	2	3	4

Costul relativ al celei de-a 4 bucăți din bunul B este:

- a) 50 buc. A; b) 10 buc. A; c) 60 buc. A; d) 110 buc. A.

9. În t_0 , un producător poate obține cu un venit net de 150 u.m. fie 5 buc. din bunul X, fie 3 buc. din bunul Y. În t_1 , venit său este cu 20% mai mare decât în perioada anterioară, în condițiile în care prețul bunului X sporește de 3 ori și a bunului Y scade cu 40%. **Costul alternativ al obținerii bunului X în perioada t_1** este:

- a) 180 u.m.; b) 270 u.m.; c) 90 u.m.; d) 50 u.m.

10. Se produc două bunuri X și Y în următoarele variante prezentate în tabelul de mai jos:

Bunuri \ Variante	I	II	III	IV
X (unități)	200	150	?	10
Y (unități)	0	25	40	65

Costul oportun al producerii a 40 de unități din bunul Y este 4. **Cantitatea la care se renunță din bunul X ($-Q_X$) în varianta a III-a** dacă se produc 40 unități din bunul Y este: a) 90 unități; b) 100 unități; c) 40 unități; d) 60 unități.

11. Costul real al alegerii unei cantități de 300 buc. din bunul A este de forma:

C.op: $(300 A) = 30 B$. Dacă $P_A = 5$ u.m., atunci **prețul bunului B (P_B)** este:

- a) 15 u.m.; b) 30 u.m.; c) 50 u.m.; d) 10 u.m.

12. $P_A = 20$ u.m. și $P_B = 16$ u.m., iar cantitățile ce pot fi produse din bunurile A și B sunt prezentate în tabelul de mai jos:

Bunuri (buc.) \ Variante	I	II	III
A	0	4	6
B	10	8	4

Costul oportun (exprimat în unități monetare) din varianta III față de cel din varianta II este mai mare de:

- a) 8 ori; b) 4 ori; c) 6 ori; d) 2 ori.

13. Un producător, în raport de condițiile pedo-climatice din 6 ani consecutivi, are mai multe posibilități de producere a două bunuri (căpșuni și zmeură) cu venitul disponibil, confirm datelor din tabelul de mai jos:

Bunuri \ Posibilități (ani)	1	2	3	4	5	6
Căpșuni (kg)	18	20	22	24	27	25
Zmeură (kg)	20	25	40	30	15	20

Costul relativ pentru producerea de căpșuni este:

- a) 5 kg zmeură; b) 2 kg zmeură; c) 10 kg zmeură; d) 15 kg zmeură.

14. Cu venitul disponibil, o firmă poate produce zilnic 20 de rochii sau 40 de bluze. Prețul unei rochii este 50 lei și al unei bluze este 20 lei. **Varianta cea mai eficientă este cea la care C.op** este:
a) 100 lei; b) 10 lei c) 2,5 lei; d) 40 lei.
15. Un elev dorește să susțină examenul de bacalaureat la „Economie”. În loc să frecventeze orele de „Economie”, el ar putea să se întâlnească cu prietenii (echivalentul a 50 de lei), să joace tenis (evaluat la 80 de lei), să lucreze part-time (primind 60 de lei) sau să vizioneze un film (echivalentul a 25 de lei). **Costul de oportunitate al frecventării orelor de „Economie”** este:
a) 60 lei; b) 25 lei; c) 80 lei; d) 50 lei.
16. O persoană, cu venitul limitat, pentru a achiziționa 1 kg. de făină trebuie să renunțe la 5 kg. de cartofi, valoarea pierderii fiind de 25 lei. **Prețul bunului sacrificat în consum (Px)** este:
a) 5 lei; b) 0,25 lei; c) nu se poate calcula; d) 125 lei.
17. Valoarea celei mai bune alternative sacrificate în consumul a două bunuri X și Y este de 60 u.m. Dacă $P_y = 5P_x$, iar achiziționarea unei bucați în plus din bunul Y presupune renunțarea la 3 bucăți din bunul X., atunci **Px și Py** sunt:
a) 25 u.m. și 100 u.m.; b) 5 u.m. și 25 u.m.; c) 20 u.m. și 100 u.m.; d) 100 u.m. și 20 u.m.
18. Dacă în perioada $t_0 - t_1$, se pot consuma două bunuri, costul real al unei alegerii este de 20 lei. Prin achiziționarea a 10 kg. în plus dintr-un bun în perioada $t_0 - t_1$, **valoarea bunului la care se renunță** ($- Q_x \cdot P_x$) este:
a) 20 lei; b) 200 lei; c) 2 lei; d) 0,5 lei.
19. La începutul unui an (T_0), cu venitul net de 1.000 lei, o persoană poate cumpăra fie 10 kg. din bunul X, fie 20 kg. din bunul Y. La sfârșitul anului (T_1), persoana poate cumpăra fie 1,25 kg. din bunul X, fie 2,5 kg. din bunul Y, în condițiile aceluiași venit. În anul următor (T_2), venitul crește cu 20%, dar prețurile celor două bunuri sporesc fiecare de 1,5 ori față de anul precedent. **Costul oportun al achiziționării bunului Y în T_2** este:
a) 600 lei; b) 2 kg (bun X); c) 200 kg (bun X); d) 60 lei.
20. Să presupunem că, teoretic, economia unei țări ar produce doar hrană (A) și îmbrăcăminte (B), iar costul oportun al producerii hranei ar fi de 8 unități de îmbrăcăminte. Dacă $P_A = 300$ u.m. și $P_B = 600$ u.m., **bunul** în care economia s-ar specializa și **câștigul** obținut ar fi:
a) B și 4.500 u.m.; b) B și 300 u.m.; c) A și 4.800 u.m.;
d) economia se poate specializa în producerea ambelor bunuri, câștigurile fiind egale.

RĂSPUNSURI: 1. c, 2. a, 3. b, 4. d, 5. b, 6. d, 7. b, 8. a, 9. c, 10. a, 11. c, 12. b, 13. a, 14. d, 15. c, 16. a, 17. c, 18. b, 19. a, 20. a.

REZOLVĂRI:

1. $VT(5 \text{ caiete}) = 20 \times 5 = 100 \text{ u.m.} \rightarrow -Q_y = VT/Py = 110/10 = -10 \text{ pixuri}$ (Sacrificiul) **(c)**
2. $C.op(1 \text{ u.Y}) = -200/50 = -4 \text{ buc. X}$. Se renunță la 4 buc. X. **(a)**
3. $C.op = (-6 \text{ Kg mere}/4 \text{ Kg nuci}) \times 4 \text{ u.m.} = -6 \text{ .u.m.}$ (Pierdere). **(b)**
4. $C.op = (-4 \text{ trotinete}/1 \text{ bicicletă}) \cdot Py = 8 \rightarrow Py = 8/4 = 2 \text{ u.m.}$, iar $P_x = 5 \cdot 2 \text{ u.m.} = 10 \text{ u.m.}$ **(d)**
5. $P_{X_0} = 400/5 = 80 \text{ u.m.}$ și $Py_0 = 400/8 = 50 \text{ u.m.}$ $P_{X_1} = 1,25 P_{X_0} = 100 \text{ u.m.} \rightarrow Q_{X_1} = 400/100 = 4 \text{ buc. (x)}$ și $Py_1 = 0,8Py_0 = 40 \text{ u.m.} \rightarrow Q_{Y_1} = 400/40 = 10 \text{ buc. (y)} \rightarrow C.op(-y/x) = -10/4 = -2,5y$. Sacrificiul = 2,5 aparate radio. **(b)**
6. $C.op = 3 = (-Q_B/18) \rightarrow Q_B = 3 \times 18 = -54 \text{ unități}$. Se renunță la 54 unități din bunul B. **(d)**
7. $\Delta X = 1 \text{ buc.} \rightarrow C.op(1, 2, 3, 4, 5 \text{ buc. X}) = (75 - 80) + (60 - 75) + (30 - 60) + (10 - 30) = -70 \text{ buc. Y}$. **(b)**
8. $C.op(a \text{ patra buc. din bunul B}) = 30 - 80 = -50 \text{ buc. A}$. Pierderea = 50 buc. din bunul A. **(a)**
9. În t_0 : $P_{X_0} = 150/5 = 30 \text{ u.m.}$, fie $Py_0 = 150/3 = 50 \text{ u.m.}$ În t_1 : $V_{D1} = 1,2 \times 150 = 180 \text{ u.m.}$, $P_{X_1} = 3P_{X_0} = 90 \text{ u.m.} \rightarrow Q_{X_1} = 180/90 = 2 \text{ buc.}$, fie $Py_1 = 0,6Py_0 = 0,6 \times 50 = 30 \text{ u.m.} \rightarrow Q_{Y_1} = 180/30 = 6 \text{ buc.} \Rightarrow C.op_1 = (-6/2) \times 30 = -90 \text{ u.m.}$ (Pierdere). **(c)**
10. $C.op. = 4 = -(X_{III} - X_{II})/(Y_{III} - Y_{II}) = -(X_{III} - 150)/(40 - 25) \rightarrow (4 \cdot 15) = -(X_{III} - 150) \rightarrow X_{III} = 90 \text{ unități}$. $\rightarrow (90 - 150) = -60 \text{ unități}$, deci se renunță la 60 unități din X în condițiile sporirii bunului Y cu 15 unități **(d)**. Verificare: $C.op. = -(90 - 150)/(40 - 25) = 4$. **(a)**
11. $C.op. = (-30B/300A) \rightarrow VT(300A) = 5 \text{ u.m.} \times 300 = 1.500 \text{ u.m.} \rightarrow P_B = 1.500/30 = 50 \text{ u.m.}$ **(c)**

12. $C.op (var.III/var.II) = -(4 - 8)/(6 - 4) \times 16 = 32 \text{ u.m.}$ (Renunțare) și $C.op (var.II/var.I) = -(8 - 10)/(4 - 0) \times 16 = 8 \text{ u.m.}$ (Renunțare) $\Rightarrow C.op (var.III/var.II)/C.op (var.II/var.I) = 32/8 = 4 \text{ ori. (b)}$
13. $C.op.(-zmeură/căpșuni)$ se calculează doar în var. 5 față de 4 și var. 4 față de 3 deoarece, numai în aceste situații, cantitatea de zmeură scade. $\rightarrow C.op (var.5/var.4) = -(15 - 30)/(27 - 24) = 15/3 = 5 \text{ kg zmeură}$ și $C.op (var.4/var.3) = -(30 - 40)/(24 - 22) = 10/2 = 5 \text{ kg zmeură} \Rightarrow \text{Se renunță la } 5 \text{ kg zmeură. (a)}$
14. Varianta A: Dacă s-ar produce doar rochii, (renunțându-se la producerea bluzelor) **venitul încasat** ar fi = 20 buc. $\times$ 50 lei = **1.000 lei.** $\rightarrow C.op = (-40/20) \times 20 \text{ lei} = -40 \text{ lei.}$ Varianta B: Dacă s-ar produce doar bluze, (renunțându-se la producerea rochiilor) **venitul încasat** ar fi = 40 buc. $\times$ 20 lei = **800 lei** $\rightarrow C.op = (-20/40) \times 50 \text{ lei} = -25 \text{ lei.}$ Valoarea celei mai bune alternative sacrificate este dată de varianta A. **(d)**
15. Frecventarea orelor de „Economie” se exprimă prin pierderea celei mai mari sume la care se renunță, respectiv, 80 lei, evaluarea jocului de tenis (vezi definiția C.op.). $\rightarrow$ **80 lei. (c)**
16. $C.op = 25 \text{ lei} = -(-Q_x/Q_y) \cdot P_x = -(-5/1) \cdot P_x \Rightarrow P_x = 25/5 = 5 \text{ lei. (a)}$
17. $C.op = 60 \text{ lei} = -(-3/1) \cdot P_x \Rightarrow P_x = 60/3 = 20 \text{ lei, iar } P_y = 5 \cdot 20 = 100 \text{ lei. (c)}$
18. $C.op. = 20 \text{ lei} = (-Q_x/Q_y) \cdot P_x = (-Q_x \cdot P_x)/10 \text{ kg} \Rightarrow (-Q_x \cdot P_x) = 200 \text{ lei. (b)}$
19. În T_0 , $P_{x_0} = V_{D_0} : Q_{x_0} = 1.000/10 = 100 \text{ u.m.}$, fie $P_{y_0} = V_{D_0} : Q_{y_0} = 1.000/20 = 50 \text{ u.m.}$; În T_1 , $V_{D_1} = V_{D_0} = 1.000 \text{ u.m.}$ $\rightarrow P_{x_1} = V_{D_1} : Q_{x_1} = 1.000/1,25 \text{ kg} = 800 \text{ lei}$, fie $P_{y_1} = V_{D_1} : Q_{y_1} = 1.000/2,5 \text{ kg} = 400 \text{ lei}$; În T_2 , $V_{D_2} = 1,2V_{D_1} = 1.200 \text{ lei}$, iar $P_{x_2} = 1.200 \text{ lei}$ și $P_{y_2} = 600 \text{ lei} \rightarrow Q_{x_2} = 1.200/1.200 = 1 \text{ kg}$ și $Q_{y_2} = 1.200/600 = 2 \text{ kg} \Rightarrow C.op = (-Q_{x_2}/Q_{y_2}) \cdot P_{x_2} = (-1/2) \cdot 1.200 \text{ lei} = -600 \text{ lei (Pierdere). (a)}$
20. $C.op = 8 = -(-Q_A/Q_B) = 8/1$. Dacă s-ar specializa în producerea hranei și s-ar renunța la producerea de îmbrăcăminte: $VT = P_A \cdot Q_A = 300 \text{ u.m.}$, iar pierderea = -4.500 u.m. (bun A). Dacă s-ar specializa în producerea de îmbrăcăminte și s-ar renunța la producerea de hrană: $VT = P_B \cdot Q_B = 4.800 \text{ u.m.} \Rightarrow \text{Câștigul} = 4.800 - 300 = 4.500 \text{ u.m.}$ (bun B) $\Rightarrow$ **Specializarea în îmbrăcăminte (B). (a)**

ECONOMIA DE PIAȚĂ , ȘI PROPRIETATEA

I. FORMELE PRINCIPALE ALE ACTIVITĂȚII ECONOMICE (ALE ECONOMIEI)

A. ACTIVITATEA ECONOMICĂ (A.E)

1. DEFINIȚIE

Activitatea economică (în general) reflectă ansamblul acțiunilor întreprinse de agenții economici pentru a obține bunuri materiale și servicii cu *resurse economice limitate* în scopul satisfacerii *nevoilor umane nelimitate numeric*.

→ **Activitatea economică trebuie subordonată principiului raționalității și eficienței economice.**

2. FAZE PRINCIPALE ale A.E: **producția, repartiția, schimbul și consumul.**

3. NIVELE ORGANIZATORICE STRUCTURALE ale economiei dintr-o țară: **microeconomia** (nivel de firmă, de producător sau consumator), **mezoeconomia** (nivel de ramură, subramură, unități teritorial-administrative) și **macroeconomia** (nivelul economiei naționale).

4. FORME PRINCIPALE ALE ECONOMIEI, în funcție de accesul oamenilor (direct și indirect) la B.E

a) **Economia naturală** este acel mod de organizare a economiei care are la bază accesul direct la B.E. sau autoconsumul (fiecare își produce bunurile de care are nevoie).

b) **Economia de schimb (marfară)** este o formă evoluată de organizare a activității economice în care accesul la B.E este, în principal, indirect, prin intermediul schimbului, ele fiind mărfuri.

- Condițiile (premisele) trecerii de la economia naturală la economia de schimb sunt:
  - diviziunea muncii → specializarea producătorilor;
  - autonomia, independența producătorilor → libertatea lor decizională privind B.E. produse.

• **Formele principale ale economiei de schimb**, în raport cu *decidentul alocării R.E* și *forma de proprietate dominantă*, sunt:

I. **Economia de comandă (planificat–centralizată)**: *instituțiile statului* decid modul de alocare a R.E și domină *proprietatea publică* în economie;

II. **Economia de piață, concurențială, a liberei inițiative** etc.: *piața și firmele private* decid modul de alocare a R.E., *proprietatea privată* fiind dominantă în economie.

B. ECONOMIA DE PIAȚĂ.

1. DEFINIȚIE

Economia de piață reprezintă acel tip de economie în care alocarea resurselor se face, în principal, prin mecanismele pieței (preț, concurență).

2. TRĂSĂTURILE PRINCIPALE ALE ECONOMIEI DE PIAȚĂ

- a. **dominația proprietății private** în condițiile pluralismului formelor de proprietate;
- b. **formarea liberă a prețurilor la piață**;
- c. **libertatea de decizie și de acțiune a agenților economici**, în limite legale;
- d. **relații economice de piață concurențiale**;
- e. **pluralismul centrelor de decizie economică**;
- f. **finanțarea economiei printr-un sistem bancar-financiar complex, modern**;
- g. **intervenția limitată a statului democratic în economie**;
- h. **scopul principal al participării la activitatea economică este maximizarea profitului** (producătorii/vânzătorii) și **a satisfacției** (cumpărătorii/consumatorii).

II. AGENȚII ECONOMICI (unitățile economice sau instituționale)

– **subiecții activității economice.**

1. DEFINIȚIE

Agenții economici (individuali sau în grup) sunt persoane fizice și/sau juridice care îndeplinesc funcții bine determinate în activitatea economică și dispun de o anumită autonomie decizională.

Atenție!: Totalitatea unităților economice sau instituționale care au un comportament analog (aceeași funcție economică principală și resurse principale) formează un **sector instituțional**.

2. TIPURI DE SECTOARE INSTITUȚIONALE

- a. **societăți comerciale nefinanciare/firme/întreprinderi** (*produc B.E nefinanciare destinate pieței*);
- b. **instituții financiare și de credit** (*prestează servicii financiare comerciale celorlalți agenți economici*): banca centrală, băncile comerciale, bursele;
- c. **administrații publice** (*prestează servicii nemarfare colectivităților și efectuează operații de redistribuire a veniturilor și a bogăției*: statul, ministerele, primăriile, armata, poliția, prefecturile, jandarmeria, instituțiile publice de sănătate, de cultură, de învățământ etc.);
- d. **administrații private** (*de regulă, prestează servicii nemarfare pentru anumite categorii de populație*: organizații religioase, partidele politice, asociații sportive și culturale, sindicatele, Crucea Roșie, fundații etc.);
- e. **societăți de asigurare** (*realizează activități de asigurare, riscurile individuale sunt transformate în riscuri colective*);
- f. **menaje; familii; gospodării** (*în principal, consumă bunuri și servicii, iar întreprinzătorii particulari oferă B.E comerciale nefinanciare*). **Menajele** sunt **individuale** (un celibatar, o familie, un salariat, un șomer, un pensionar, un liber profesionist etc.) și **colective** (cantine, mănăstiri, internate, etc.);
- g. **exteriorul; restul lumii; străinătatea** (*include unitățile nerezidente în măsura în care efectuează operații cu cele rezidente*): turiștii străini, imigranții, reședințele ambasadelor, sediile firmelor/băncilor străine pe teritoriul unei țări, firmele care realizează operații de export-import etc. → I se spune **agent economic „fictiv”** pentru că nu are o funcție și nici resurse principale specifice.

Notă: Între agenții economici dintr-o țară au loc **fluxuri economice (reale și monetare)**, iar totalitatea acestora în strânsa lor interdependență formează **circuitul economic**.

III. PROPRIETATEA ȘI LIBERA INIȚIATIVĂ

A. PROPRIETATEA

1. DEFINIȚIE

Proprietatea (din punct de vedere economic) reflectă un contract social, o relație între oameni (unități economice) cu privire la bunuri materiale, spirituale sau de altă natură existente în societate sau produse prin activitatea umană/economică.

2. OBIECTUL PROPRIETĂȚII: **bunurile materiale și serviciile (B.E).**

3. SUBIECTII PROPRIETĂȚII: **agenții economici (indivizii, familia, sociogrupurile, organizațiile naționale și internaționale etc.),**

4. ATRIBUTELE (DREPTURILE) PROPRIETĂȚII

a. **dreptul de dispoziție** (*proprietarul are puterea de a decide soarta bunului său conform propriilor sale interese: să-l vândă, să-l închirieze, să-l arendeze etc.*);

b. **dreptul de posesiune, de a deține un bun** (*proprietarul are dreptul de a stăpâni în fapt, direct, nemijlocit obiectul proprietății, de ex.: o persoană poartă un inel de aur. Proprietarul poate să cedeze temporar unei alte persoane/instituții deținerea bunului, dar în interesul proprietarului, de ex.: inelul este depus în seiful unei bănci, proprietarul cedând dreptul de posesiune, dar nu și pe cel de dispoziție*);

c. **dreptul de utilizare** (*posibilitatea de a folosi obiectul proprietății conform interesului proprietarului de către el însuși sau de către o altă persoană delegată de el, dar în folosul său*);

d. **dreptul de uzufruct** (*dreptul de a beneficia de roadele/veniturile aduse de obiectul proprietății*).

Concluzii:

1. Proprietarul care își utilizează singur proprietatea beneficiază de toate atributele proprietății;

2. Proprietarul care nu își utilizează singur proprietatea poate renunța, temporar, la dreptul de posesiune, de folosire și la o parte din uzufruct (de ex: închirierea unei case; angajarea de salariați etc.).

3. Atributele proprietății pot fi înstrăinate total prin **donăție, vânzare, moștenire și parțial** prin **închiriere, arendare, concesiune**.

5. FORMELE DE PROPRIETATE ÎN FUNCȚIE DE SUBIECTUL PROPRIETĂȚII

a. **proprietate privată:**

- individuală (personală);

- asociativă (societățile pe acțiuni, cooperativele de producție, de consum, de credit);

b. **proprietate publică; de stat;**

c. **proprietate mixtă** (la nivel național și internațional).

Concluzii:

1. În economia de piață, formele de proprietate care coexistă sunt interdependente, în continuă transformare și într-o permanentă competiție pentru supremație, câștigând cea mai **eficientă/rentabilă în utilizarea obiectului proprietății**.

2. Pluralismul formelor de proprietate generează **competiția** dintre ele, dar și **libera inițiativă** a agenților economici.

Capitolul 3

Utilitatea bunurilor economice și comportamentul consumatorului rațional

I. FORMELE UTILITĂȚII BUNURILOR ECONOMICE

(în sens general și în sens economic)

A. UTILITATEA INTRINSECĂ (în sens general)

1. DEFINIȚIE

Utilitatea intrinsecă (în sens general) reflectă capacitatea unui bun economic de a satisface o nevoie umană, la un moment dat.

2. CARACTERISTICILE PRINCIPALE ALE UTILITĂȚII INTRINSECI

- a. **are determinare obiectivă** (*derivă din proprietăți intrinseci/proprii bunului respectiv, de ex. poți să scrii cu un creion, dar nu și cu o gumă, datorită proprietăților lui specifice*);
- b. **este aceeași pentru toți consumatorii raționali în cazul unui bun** (*pixul este produs pentru a scrie cu el*);
- c. **este proprie tuturor bunurilor economice de calitate** (*o pereche bună de ochelari de soare protejează de razele ultraviolete pe oricine dorește să o folosească*),
- d. **desemnează ceea ce este folositor, necesar individului, la un moment dat.**

B. UTILITATEA ECONOMICĂ

1. DEFINIȚIE:

Utilitatea economică reflectă satisfacția pe care crede că o va obține un anumit consumator prin utilizarea unei cantități determinate dintr-un B.E, în anumite condiții timp și spațiu.

2. CARACTERISTICILE PRINCIPALE ALE UTILITĂȚII ECONOMICE

a. **are determinare subiectivă** (*aprecierea ei depinde de raportul stabilit de fiecare persoană între intensitatea nevoii sale și cantitatea consumată dintr-un bun, în anumite condiții de timp și spațiu*);

b. **diferită de la un consumator rațional la altul** (fiecare dispune de anumite preferințe, gusturi, intensitate a nevoilor, nivel de cultură, situație economică etc.);

c. **este specifică numai bunurile economice** care îndeplinesc simultan următoarele **condiții**:

1. inițial, consumatorul nu deține bunul, dar dorește să-l cumpere;
2. existența unei relații între proprietățile bunului și o anumită nevoie umană;
3. convingerea consumatorului că folosirea bunului îi aduce o satisfacție cât mai mare;
4. dorința și posibilitatea financiară de a achiziționa bunul;
5. capacitatea consumatorului de a utiliza efectiv bunul respectiv.

d. **reflectă preferințele consumatorului și nonposesia inițială a bunului dorit de către consumator.**

3. FORMELE UTILITĂȚII ECONOMICE

a. **Utilitatea individuală** ($U.i$) reflectă satisfacția resimțită în urma consumării fiecărei unități/doze dintr-un bun dintr-o serie de bunuri omogene.

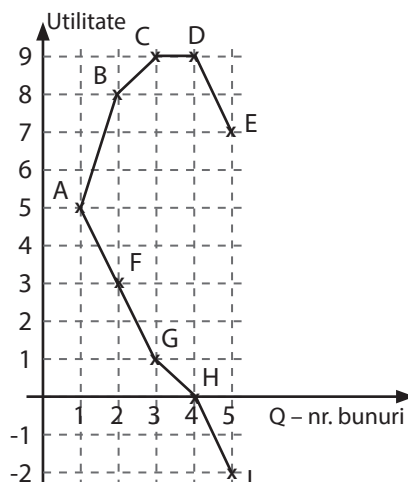
b. **Utilitatea marginală** ($U.mg$) reflectă sporul de utilitate (satisfacție) obținut în urma creșterii cu o unitate a cantității consumate dintr-o serie de bunuri omogene sau satisfacția adusă de ultima unitate consumată dintr-o serie de bunuri omogene.

$$\rightarrow U.mg. = \Delta U.T / \Delta Q = (U.T_1 - U.T_0) / (Q_1 - Q_0).$$

c. **Utilitatea totală** ($U.T$) reflectă satisfacția totală obținută prin consumarea succesivă a unei cantități dintr-unul sau mai multe bunuri economice (până la pragul de saturație, în cazul consumatorului rațional).

$$\rightarrow U.T = \Sigma U.i = U.i_1 + U.i_2 + \dots + U.i_n, \text{ sau } U.T = \Sigma U.mg. = U.mg_1 + U.mg_2 + \dots + U.mg_n.$$

4. REPREZENTAREA GRAFICĂ A FORMELOR UTILITĂȚII ECONOMICE

Cuprins

Cuvânt-înainte	3
<i>Capitolul 1</i>	
Introducere în economie	5
Probleme	10
Răspunsuri. Rezolvări	13
<i>Capitolul 2</i>	
Economia de piață și proprietatea	16
<i>Capitolul 3</i>	
Utilitatea bunurilor economice și comportamentul consumatorului rațional	21
Probleme	24
Răspunsuri. Rezolvări	27
<i>Capitolul 4</i>	
Factorii de producție	31
Probleme	36
Răspunsuri. Rezolvări	39
<i>Capitolul 5</i>	
Eficiența economică și productivitatea	41
Probleme	46
Răspunsuri. Rezolvări	49
<i>Capitolul 6</i>	
Costul producției (costul)	51
Probleme	55
Răspunsuri. Rezolvări	58
<i>Capitolul 7</i>	
Profitul	61
Probleme	65
Răspunsuri. Rezolvări	67
<i>Capitolul 8</i>	
Piața și echilibrul său	71
Probleme	80
Răspunsuri. Rezolvări	82
<i>Capitolul 9</i>	
Mecanismul concurențial	85

<i>Capitolul 10</i>	
Piața monetară. Dobânda	91
Probleme	97
Răspunsuri. Rezolvări	100
<i>Capitolul 11</i>	
Inflația	103
Probleme	106
Răspunsuri. Rezolvări	107
<i>Capitolul 12</i>	
Piața capitalurilor (financiară)	108
Probleme	114
Răspunsuri. Rezolvări	116
<i>Capitolul 13</i>	
Piața muncii. Salariul	119
Probleme	124
Răspunsuri. Rezolvări	127
<i>Capitolul 14</i>	
Șomajul	129
Probleme	132
Răspunsuri. Rezolvări	134
<i>Capitolul 15</i>	
Venitul, consumul și investițiile	136
Probleme	142
Răspunsuri. Rezolvări	144
<i>Capitolul 16</i>	
Creștere, dezvoltare și progres economic	147
<i>Capitolul 17</i>	
Ciclicitatea economică	150
<i>Capitolul 18</i>	
Statul în economia de piață	155
<i>Capitolul 19</i>	
Piața mondială	158
Probleme	163
Răspunsuri. Rezolvări	166
Centralizatorul final, în ordine alfabetică, al formulelor utilizate în economie	169